

Voor den loopenden jaargang ontvingen wij reeds, tot ons genoegen, behalve kortere opstellen, een uitgebreide studie over de Vogelwereld van Limburg, van den heer P. Hens, burgemeester te Valkenburg. Een klein gedeelte daarvan verscheint reeds in dit nummer en geeft den lezers een idee, zoowel van het rijke illustratiemateriaal als van den grooten rijkdom van waarnemingen, waarover deze bekwame ornitholoog beschikt.

Het **Natuurhistorisch Maandblad** is verder het officiële orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, zetel Maastricht. Het bevat derhalve in zijn officieel gedeelte de verslagen der Maandelijksche vergaderingen (in den regel elken eersten Woensdag der maand in 't Museumgebouw te Maastricht gehouden) en alle andere berichten over zaken het Genootschap betreffende.

Het **Natuurhistorisch Maandblad** zal trachten, bij alle wetenschappelijke degelijkheid, toch een leesbare lectuur voor alle leden van 't Genootschap te zijn en te blijven, gelijk het oude Maandblad dit steeds geweest is gedurende al de jaren van zijn bestaan. Daarom zullen we de toezending van natuurhistorische waarnemingen, ook al lijken ze misschien, zoo op 't eerste gezicht gezien, van weinig beteekenis, ten zeerste apprecieeren. Dergelijke waarnemingen toch bevatten niet zelden kostbaar materiaal ter verkrijging eener betere natuurhistorische kennis.

Natuurlijk kan de Redactie niet beloven, dat elk artikel voor iedereen interessant zal zijn. Maar dat is ook nergens het geval, bij geen enkel tijdschrift, niet eens bij de zoo bij uitstek »leesbare« lectuur der dagbladen. Noem derhalve het Natuurhistorisch Maandblad niet aanstonds »vervelend«, wanneer ge daarin bijdragen ontmoet, die U niet interesseeren. De scheepstijdingen, beurs- en marktberichten, advertenties en honderd andere dingen in mijn dagelijksche courant interesseeren mij ook niet, doch ik weet, ze moeten er zijn en daarom.... sla ik ze met alle mogelijke welwillendheid over en zoek naar datgene, waar ik wel belang in stel.

Zooveel welwillendheid vraag ik ook voor het **Natuurhistorisch Maandblad**.

Maar ik hoop, dat Gij nog meer zult geven: Uw steun en Uwe medewerking om 't blad in ruime kringen te verspreiden.

Door Uw steun aan het Natuurh. Maandblad, steunt gij het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, steunt gij de Wetenschap!

DE REDACTIE.

Abonnement.

Om abonnee te worden, wende men zich tot den Uitgever M. Huydts, Breedestraat 2, Maastricht, of tot een der bovengenoemde Redactieleden. Prijs per jaargang f 3,60. Afzonderlijke nummers f 0,30. Leden van Nat. Gen. in Limburg ontvangen het Natuurhistorisch Maandblad gratis en franco. Voor het lidmaatschap (jaarlijksche contributie f 3,50) wende men zich tot den President van 't

Genootschap, den Z. Eerw. Heer Jos. Cremers, Hertogsingel 10, Maastricht.

VERSLAG DER MAANDELIJSCHES VERGADERING

VAN 9 JANUARI II.

Met den Voorzitter zijn aanwezig: Mej. E. Pas en de heeren:

C. Blankevoort, P. H. Bouchoms, J. Maessen, H. Goffin, Jules Neys, Br. Bertrandus, Br. Theodoricus, Br. Nicephorus, Br. Alcuinus, Br. Hyacinthus, Herm. Versterren, F. Muller, A. Hennus, J. Mialaret, W. de Backer, Dr. Jos. Beckers, Prof. L. Keuller, P. Pletzers, P. Hens, Fr. Eyck, Marcel Ubaghs, Edm. Nijst, J. Blonden, Joh. v.d. Zwaan, P. Ligtenberg, Pater K. Riotte S.V.D. en H. Schmitz S.J., F. Kurris.

In deze eerste bijeenkomst in 1924 spreekt de **Voorzitter** zijne beste wenschen uit voor de leden en hunne huisgezinnen, alsmede voor den bloei der Vereeniging en geeft 't woord aan Pater **H. Schmitz S.J.**, die spreekt over een nieuw geval van boreo-alpine verspreiding onder de tweevleugelige insecten, fam. *Phoridae*. Hij vertoont een ♂ van *Aphiochaeta groenlandica*, een klein zwart vliegje, van Groenland afkomstig en voor het eerst beschreven door Lundbeck in 1900. Deze soort was tot heden toe uitsluitend uit Groenland bekend en niemand vermoedde, dat zij ook in Europa voorkwam. Onlangs eene bezending *Phoriden* uit het Hongaarsch Nationaal Museum determineerende vond Spr. daarin 1 ♂ 2 ♀♀ van *A. groenlandica* Lundbeck uit de *Hooge Tatra*, het centrale en hoogste gedeelte der Karpathen. Naar aanleiding van deze interessante ontdekking zet Spr. uiteen het eigenaardige verschijnsel, dat een en dezelfde diersoort tegelijkertijd in het barre Noorden en op de hooggebergten van Europa leeft, maar in de tusschengelegen streken ontbreekt, en licht in verband daarmee uitvoerig toe de theorie der glaciale relictten, waardoor men dit verschijnsel tracht te verklaren.

De heer **Keuller** stelt verschillende vragen aan Spr., o.a. of deze het niet mogelijk acht om *A. groenlandica* ook in onze buurt terug te vinden, n.l. op het ten Z. der provincie Limburg gelegen *Hooge Venn* (Baraque Michel), dat om zijne belangrijke relictfauna en relictflora algemeen bekend is. Spr. antwoordt, dat hij van het tegendeel overtuigd is: voor *A. groenlandica* is het Ardennenklimaat zeker nog niet koud genoeg.

Daarna krijgt het woord **Dr. J. Beckers** (Beek):

In aansluiting aan eene demonstratie in de vorige vergadering door onzen Voorzitter n.l. „een vuursteen in de vorm van een lammetje, een *lusus naturae*“ wil ik U vertoonen een voorwerp gevonden bij het maken van een

Midden-Europeesche Goudpluvier.

Pluvialis apricarius apricarius (L.) = *Pluvialis apricarius oreophilos* Meinertz.

Volwassen mannetje in bruiloftskleed. 24 April 1923, de Peel bij Venraai.

Coll. P. Hens, cat. no. 1296.

put te Stein, 10 Meter onder den grond in het diluviale grint. Zag men het liggen in een antiquiteitenwinkel, men dacht direct aan een zeer oud primitief gebruiksvoorwerp, een soort vaasje of kroes. Doch de vindplaats en de stof waaruit het gevormd is zegt ons dat het een sphaerosiderit is, bestaande uit kleiachtige ijzerspaat, welke alleen door gemis van een losse kern zich van den zoogenaamde klappersteen onderscheidt. De merkwaardige vorm die het heeft aangenomen dankt het aan de ongelijke hardheid, waardoor het bij het vervoer in het water op eene plaats meer afsleet dan op de andere.

Ten tweede heb ik meegebracht een eigenaardig gevormde steen gevonden in het diluviale grint te Kelmond. Hij is gedetermineerd door Prof. van Baren te Wageningen als een geplooid verkieselde kalksteen. De plaats van oorsprong, want hij is in diluviale tijd hier aangevoerd, is niet aan te geven. Deze ongemeene allerfijnste plooiing moet ontstaan zijn door zijdelingsche druk op het plastische gesteente. Het is dezelfde werking in het klein als die welke in de aardkorst plaatsgreep, waardoor vooral in de oudere lagen die scherpe zadels en dalen zich vormden, en waaraan ook verschillende bergen hun ontstaan te danken hebben.

De heer **C. Blankevoort** vertoont naar aanleiding van 't door den heere Keuller op de vorige vergadering verhandelde, een aantal zeer fraaie trilobiten uit Cambrium en Siluur nl. *Ellipsocephalus hoffi*, *Asaphus expansus*, *Eurypterus remipes*, *Dalmanites atavus*, *Monograptus nilssoni* en *Arethusina konincki*.

De hr. **W. de Backer** maakt de opmerking dat er in 't verslag der vorige vergadering waarschijnlijk eene onjuistheid staat. Daarin toch is sprake van gele kwikstaarten (*Motacilla flava* L.) Dit zal vermoedelijk wel moeten zijn groote gele kwikstaarten.

Verder wijst hij, naar aanleiding van 't Artikel van Pater Riotte in 't Jaarboek 1920-1923 waarin staat dat de bruine kuikendief bij ons niet broedend werd aangetroffen op 't feit dat dit wel degelijk 't geval is, getuigen 't Limburgsche jong exemplaar in zijn collectie aanwezig en 't welk hij ter vergadering heeft meegebracht.

De **Voorzitter** bevestigt deze opmerking van den heer W. de Backer en vertoont een Nestjong van dezen vogel uit de „collectie Nillesen”.

Hierna krijgt de heer **L. Keuller** het woord

ter voortzetting van zijn Cursus in geologie-palacontologie.

In verband met de mededelingen van Pater Schmitz houdt de Heer **P. Hens**, op verzoek van den Voorzitter, een korte voordracht omtrent een ijsijd-relict uit de Limburgsche avifauna, n.l. de Goudpluvier, *Pluvialis apricarius*, welke nog in betrekkelijk groot aantal broedt in de Limburgsche- en Brabantsche Peel.

In 1921 werd de Goudpluvier, welke in Schotland, Engeland en Ierland broedt, door A. C. Meinertzhagen, als een afzonderlijken vorm van de broedvogels uit het noorden van Europa afgescheiden onder den subspecifieken naam „*oreophilus*”. Deze subspecies onderscheidt zich alleen door het minder fraai ontwikkelde zomerkleed van het ♂. Spr. demonstreert zulks aan de hand van een ♂ van den Noordelijken vorm uit de collectie Nillesen.

Later werd vastgesteld, dat ook de Deensche vogels tot *oreophilus* behooren, terwijl zulks van de Duitsche broedvogels vermoed wordt.

Ten einde vast te stellen welke vorm in Limburg broedt, heeft Spr. een twaalf vogels in de Peel bij Venraij verzameld. Z.i. behooren deze tot den Engelschen vorm. De soort broedt in de Peel nog betrekkelijk talrijk, doch er bestaat groot gevaar, dat ze tengevolge van de ontginning harer broedterreinen geheel en al verdwijnen zal.

In den ijsijd moet de Goudpluvier een talrijke bewoner van de ijsvrije toendra van Midden-Europa geweest zijn. Vermoedelijk waren de vogels daarheen uit noordelijke streken door het voortdurend landijs gedreven.

In het post-glaciaal trok de hoofdmassa met de wijkende toendra's naar het noorden van Europa terug, terwijl op enkele geschikte plaatsen in centraal- en west-Europa een stam achter bleef. Deze achterblijvers nu behooren tot den vorm *oreophilus*, terwijl de noordelijke als den nominaatvorm beschouwd wordt 1). Merkwaardig is, dat Prof. Lönnberg voor Zuid-Zweden eveneens de midden-Europeesche subspecies als broedvogel heeft vastgesteld, terwijl eerst in Noord-Zweden en Lapland de typische Noordelijke vorm optreedt. Hieruit blijkt (gelijk uit meerdere andere gevallen), dat Zweden van uit twee richtingen zijn fauna heeft ontvangen, n.l. uit een Zuidelijke- (via Denemarken) en een Oostelijke (via Finland).

Men kan zich te dezen opzichte versehillende vragen stellen, bijv.: Is de Noordelijke vorm met het sterk ontwikkeld bruiloftskleed van zich secundair als zoodanig ontwikkeld? Of is de Midden-Europeesche subspecies met het minder fraai ontwikkeld kleed van het ♂ een

gedegeneerde vorm, waarbij tengevolge van minder gunstige levensvoorwaarden en inteelt, het mannelijke prachtkleed en daarmee het sexueel verschil teruggaan is? Vragen, waarop zoo maar terstond geen antwoord te geven is.

In ieder geval is deze interessante inheemsche broedvogel onze aandacht zoowel als onze bescherming overwaard.

De Eerv. Broeder Hyacinthus vertoont eene mooie groote plaat, in kleuren, van Mammouth en vraagt hoe 't komt dat verreweg de meeste fossiele vondsten dezer dieren bestaan uit tanden, (kiezen en stoottanden). De Voorzitter meent dat de verklaring hiervan is 't feit dat tanden beter dan andere skeletresten voor conserveering in den grond geschikt zijn, maar toch zoo zegt hij, er zijn in den loop der jaren veel meer beenderen gevonden dan men wel vermoedt; getuigen de massa beenderen o.a. aanwezig in de H. B. Seh. te Maastricht beenderen, die waar ze oogenblikkelijk voor 't Onderwijs weinig dienstig zijn, dienen ondergebracht te worden in 't Maastrichter Natuurhistorisch Museum.

Dr. Beckers maakt nog de opmerking, dat 't opvallend is hoe resten van Mammouth, Rhinoceros enz., vooral gevonden worden in de buurt van Maastricht. Bij zijn jaren lang onderzoek in de buurt van Beek, mocht 't hem niet gelukken ook maar één knook in 't diluvium te vinden.

NIEUWE LEDEN.

De Heeren: P. Wintgens, Ingenieur, Heerlen; Théoph. Hennekens, Beek, L.; Charles Hennekens, Beek, L.; Bloemen, Apotheker Beek L.; J. Carboex, Jekerweg, Maastricht, J. H. Smeets Hubertuslaan 39, Maastricht; L. Huydts, civ. ing., Breedestr. 2, Maastricht; M. A. Licftinck, Oranje-Nassaulaan 69, Amsterdam; Joep van Wessem Jr., Sittard.

LEDEN VAN HET „NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG”, MAAKT ONDER VRIENDEN EN BEKENDEN, PROPAGANDA VOOR UWE VEREENIGING!
DIT JAAR MOETEN WIJ DE 400 HALEN!

EEN FOSSIELE STEENSLIJPMOLEN.

Onlangs stelde de Z. Eerv. Heer Cremers pastoor te Berg-Urmond, mij een steen ter hand, met de bemerking dat het precies een versteende aardappel was.

Inderdaad maakte bij oppervlakkig beschouwen, deze bijna rolronde kei ter dikte van een middelgroot aardappel, met hier en daar eene lichte inkeping, welke doet denken aan oogen, den indruk van een „Roermondsehe roode”. Bij nadcr toekijken ziet men dadelijk dat het een rolronde steen is, volkomen glad met ge-

1) In het Januari-nummer 1924 van „The Ibis” heeft de nomenclatuurcommissie uitgemaakt, dat Linnaeus' naam *apricarius* op den midden-Europeeschen vorm toegepast moet worden.